

Euroopa Liidu õpe Eesti üldhariduskoolides

Lühikokkuvõte

Käesolev raport koondab endas 2011. aastal Riigikantselei tellimusel läbi viidud koolitusvajadusuuringu „Euroopa Liiduga seotud teemade õpetamine üldhariduskoolides“ tulemusi ning neist järelduvaid ettepanekuid EL teemalise täiendkoolituse ning valikkursuse väljatöötamiseks. Tegemist on juba teise temaatilise uuringuga – esimene koolitusvajaduse uuring viidi läbi viis aastat tagasi ehk 2006. aastal Faktum/Ariko poolt.

Käesolev uuring on valminud, kasutades mitmeid erinevaid uuringumetoodikaid: viidi läbi õppekavaanalüüs nii põhi- kui gümnaasiumi kavade ning nende lisade lõikes, analüüsiti EL kodanikuharidust puudutavaid normdokumente, olemasolevaid EL teemalisi õppematerjale. Samuti koondab raport endas 8. klasside õpilaste EL alaseid teadmisi ja suhtumisi ning nende õpetajate ja koolijuhtide suhtumisi ja õppekorraldust puudutava kvantitatiivse uuringu tulemusi. Lisaks viidi antud uuringu raames läbi ka fookusrühma intervjuud õpetajate ning (gümnaasiumiastme) õpilastega, et saada ka kvalitatiivset tagasisidet.

Uuringu eesmärgiks oli:

- kaardistada hetkeolukord, milliste ainete raames, kuidas ja millises mahus Euroopa Liidu teemasid õpetatakse;
- millise õppekava, õppematerjalide jm materjalide alusel on seni vastavateemaline õpe toimunud;
- milline on täienduskoolituse, metoodilise toe ja õppematerjalide vajadus.

Olulisemad tulemused (*findings*):

- EL teemaline õpe haakub hästi õppekava aluspõhimõtetega – kesksete pädevuste, interdistsiplinaarsuse ning läbivate teemadega. Samuti selgus, et õppekava alusväärtused haakuvad hästi EL normdokumentide omadega, ehkki on mõnevõrra erinevas võtmes esitatud.
- Praegune õpetus on küll euroopalik, st haarab mitmeid teemasid, mis olulised ka EL kontekstis, kuid pole sellega otseselt õppeainete kavades assotsieeritud. Järelikult toetab EL teemaline valikaine ka arengut kohustuslike ainete kontekstis.
- EL teemade käsitlemise põhiproblemaatika, mis uuringutest välja tuli, on hetkel pisut liiga faktikeskne. Samuti selgus teatav väärtuskonflikt õpetajate ja õpilaste vahel, mis vajaks refleksiivset lähenemist.
- Väärtustemaatika vajaks suhestamist ka rahvusidentiteedi ning vähemusrahvuste küsimustega. Seega tasub mõelda ka erinevate lähenemiste peale eesti- ja venekeelsete koolide kontekstis.
- Reaalne tunnikava sõltub paljus riigieksamil küsitavast.
- EL temaatika võiks sisse tuua juba varasemates õppeastmetes, kuivõrd õpilaste üldteadmised on head juba enne EL teemalise õppe algust, 8. klassis. Samuti töid õpetajad fookusrühma intervjuudes välja, et huvi ühiskondlike teemade vastu on olemas juba hiljemalt 6. klassis. Praegune õppekava aga õpetab ühiskondlikke teemasid n-ö kontsentriliste ringide põhimõttel, ehkki poliitilise sotsialiseerumise kontekstis pole geograafiline ulatus alati primaarne.
- Sotsiaalainete valdkonna õpetajate üldteadmised EL-ist on suhteliselt head, täpsustusi vajavad põhimõttelisemad teemad. Samuti vajavad EL-teemalist tuge aineõpetajad, kelle aine on võimalik lõimida EL-i teema õpetamisega, eeldusel, et ainete vaheline integratsioon praktiliselt toimima hakkaks.
- EL teemaline õpe on kaudselt jäänud liitumisaja võtmesse. Samuti märgivad õpilased kooli rollina ennekõike humanitaarteadmiste andmist EL-i kohta; integratsiooni ühiskondlikku konteksti nad väga ei tunneta.

- Põhikoolis võiks ennekõike õpetajad EL-i päevakajaliste ning igapäevaelu teemade kaudu, gümnaasiumis käsitleda juba põhimõttelisi teemasid.
- Integratiivne õpe koolides toimib teatavate probleemidega, samuti andsid nii fookusrühmaintervjuud kui kvantitatiivuuring märku probleemidest õpetajatevahelises koordinatsioonis. Seega tasub EL teemalist õpet pakkuda välja tervikpaketina ning määratleda maksimaalselt juba õppekavas selle integreerivad elemendid.
- Et ühiskonnaõpetus on praegusel hetkel vaid 9. ja 12. klassi tunniplaanis ning fookusrühma intervjuudest selgus, et pikk vahe tingib ka selle, et suur osa ühiskonnaõpetusest kulub kordamisele, tasuks kaaluda EL teemalise õppe viimist kas 10. või 11. klassi õppekavva, kus ühiskonnaõpetust hetkel pole.
- Valikaine kavasse tasub sisse planeerida uuendusmeelsemaid hindamis- ja õpimeetodeid. Ehkki need on kirjutatud sisse sotsiaalainete valdkonna õppekavasse, siis selgus uuringutest, et neid kasutatakse mitmetel põhjustel suhteliselt vähe.
- Suur osa EL-iga seonduvaid teemasid delegeeritakse hetkel koolist välja – kas siis välislektoritele või koolivälise harrastusena. See on osaliselt tinginud ka selle, et EL-ist on saanud õpilaseliidi temaatika. Egalitaarsemaks aitaks sellel muutuda just kooli kontekstiga tihedam lõimimine.
- Materjalid tasub panna internetti. Uuring tuvastas suhteliselt suure materjalilõhe Tallinna ning teiste regioonide vahel. Seega oleks sobivaim meedium internet. Samas selgus, et hetkel ühtki kõiki vajadusi katvat internetiportaali pole, materjalid on erinevate keskkondade peal laiali. Samuti sobiks internet interaktiivse keskkonnana ka seetõttu, et õpetajad kurtsid temaatiliste materjalide kiire vananemise üle. Antud keskkond võimaldaks aga operatiivselt materjale uuendada. Viimase korraldamiseks tasuks mõelda lisaks täiendkoolitusele ka jätkuprojektide korraldamisele.